

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BANKLARIDA XMHSNI TADBIQ
ETISH XUSUSIYATLARI.**

Sodiqova N.T.

Osiyo Xalqaro Universiteti o'qituvchisi

Qudratova G.M.

Osiyo Xalqaro Universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida Xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini joriy etish va joriy etish bosqichlari hamda ushbustandardlarga muvofiq hisobot berish masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: joriy etish, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari, moliyaviy vositalar, tijorat banklari, moliyaviy holat, foyda va zararlar va umumiy daromadlar to'g'risidagi hisobotlarni o'zgartirish.

Hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasining Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (XMHS) o'tish masalalari dolzarb hisoblanadi. Buning sababi shundaki, XMHS turli foydalanuvchilar guruhlariga iqtisodiy qarorlar qabul qilish uchun foydali bo'lgan kompaniyaning moliyaviy holati to'g'risida shaffof va yagona ma'lumotlarni taqdim etishni kafolatlaydigan asosiy vositalardan biridir. Ushbu maqsadlarda banklarning moliyaviy hisobotlarini tayyorlash uchun zarur bo'lgan moliyaviy vositalar, konsolidatsiyalangan moliyaviy hisobotlar, oraliq hisobotlar kabi xalqaro moliyaviy hisobot standartlari qo'llaniladi.

Bu masalaga alohida e'tibor qaratilib, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi 4611-sonli "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaroriga[1] muvofiq bank tizimini xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o'tkazish, bu xorijiy investorlarga zarur axborot muhiti va moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirish, o'tishni jadallashtirish orqali xalqaro moliya bozorlariga chiqish imkonini beradi. O'zbekiston jahon iqtisodiy tizimining tobora to'la huquqli faol a'zosiga aylanib borayotgani sari mamlakatda buxgalteriya hisobining rivojlanishiga xalqaro amaliyotning ta'siri ortib bormoqda. Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlarda investitsiya faoliyatini rivojlantirishda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini joriy etish asosiy rol o'ynaydi. Darhaqiqat, jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida bank-moliya tizimi faoliyatini yanada mustahkamlash va sifat jihatidan yaxshilash davri boshlanadi. Shu bois ham keyingi yillarda O'zbekistonda ushbu tizimni rivojlantirish va kapitallashuv darajasini oshirishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan qaror va farmonlar qabul qilinib, chora-tadbirlar rejalari ishlab chiqilmoqda.

Xususan, O'zbekiston Respublikasining mazkur qarorida 2021-yildan boshlab O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarini tashkil etish, Markaziy bank talablariga muvofiq moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq tayyorlashga kirishishi belgilab qo'yilgan. XMHS joriy etilishi tijorat banklari faoliyatining shaffofligini oshirishi kerak, moliyaviy ko'rsatkichlarni davrlar bo'yicha ham bir tijorat banki, ham

turli tijorat banklari o'zaro solishtirish mumkin bo'ladi. Natijada manfaatdor shaxslar (investorlar, ishtirokchilar, aktsiyadorlar, kontragentlar) o'z pul mablag'larini O'zbekiston Respublikasi tijorat banklariga qo'yishda ishonchli bo'ladilar. XMHS ga muvofiq konsolidatsiyalangan hisobotlarni tayyorlashda olingan ma'lumotlardan byudjet tuzish, guruh tarkibidagi o'zgarishlarni rejalashtirish va tijorat banklarining butun biznesining strategik rivojlanishini baholash uchun ham foydalanish mumkin. Shunday qilib, tijorat banklarining moliyaviy-xo'jalik faoliyatini aks ettirish uchun XMHSdan foydalanish moliya-xo'jalik faoliyatini boshqarishda yagona buxgalteriya hisobi metodologiyasini qo'llash orqali bankning ichki boshqaruv tizimini takomillashtirish, shuningdek, banklarning raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. manfaatdor foydalanuvchilar uchun axborotning ishonchliligi va shaffofligini oshirish orqali.

Tijorat banklarining xalqaro formatida moliyaviy hisobotlarni tayyorlashga kirishish buxgalteriya xodimlaridan ayniqsa yuqori professionallikni talab qiladigan ancha murakkab jarayondir. Hisobotni o'zgartirishni amalga oshirish uchun aktivlar, majburiyatlar va kapitalni hisobga olish sohasidagi xalqaro standartlarni yaxshi bilish talab etiladi. Transformatsiyani amalga oshirishda 1- XMHS "Birinchi marta MHXSni qabul qilish", 7- XMHS "Moliyaviy vositalar: oshkor qilish", 9- XMHS "Moliyaviy vositalar", 10- XMHS "Konsolidatsiyalangan moliyaviy hisobotlar" xalqaro standartlariga rioya qilish kerak. BMS 23 "Qarz olish xarajatlari" va BMS 29 "Giperinflyatsiya iqtisodiyotida moliyaviy hisobot". Bundan tashqari, XMHSga o'tishda tashkilot uslubiy va tashkiliy xarakterdagi muayyan tayyorgarlik ishlarini bajarishi kerak bo'ladi. Bizning fikrimizcha, tijorat banklarida XMHSga o'tish jarayonini quyidagi bosqichlarga bo'lish mumkin: 1.) *Tayyorgarlik bosqichi quyidagi operatsiyalarni o'z ichiga oladi:*

- O'zbekiston tijorat banklarining hisob siyosatini maksimal darajada yaqinlashtirish maqsadida XMHSga muvofiq hisob siyosatini ishlab chiqish;

- 1-XMHS talablariga rioya qilish va dastlabki balansni tuzish, baholash valyutasi va taqdimot valyutasini tanlash, tijorat banklarining korporativ tuzilmasini tahlil qilish, sho'ba va bog'liq korxonalarni aniqlash, ular bo'yicha konsolidatsiyalangan hisobotlarni tayyorlash uchun hisobotlarga kiritilishi kerak. XMHS;

- milliy standartlar va xalqaro standartlar bo'yicha ob'ektlarni hisobga olishdagi farqlarni aniqlash maqsadida kompaniyaning barcha operatsiyalarini tahlil qilish, shuningdek tijorat banklarida XMHSga o'zgartirish kiritishni hisoblash uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni to'plash;

- tijorat banklarida o'zbek hisobvaraqlar rejasidan xalqaro hisobvaraqlar rejasiga o'tish uchun hisobvaraqlarni qayta tasniflash va buxgalteriya progistrlarini tayyorlash.

2) *XMHSga o'tishning asosiy bosqichi quyidagilarni o'z ichiga oladi:*

- o'rtasidagi mavjud farqlar asosida sozlash yozuvlarini tayyorlash
XMHS va milliy bank hisob tizimi.

3) *Tijorat banklarida XMHSga o'tishning texnik bosqichiga quyidagilar kiradi:*

- transformatsiya yozuvlarini tayyorlash va sozlash yozuvlarini tayyorlash;
- ishchi transformatsiya jadvalini yaratish va hisobot shakllarini to'ldirish

XMHS formatiga muvofiq.

Bugungi kunga qadar milliy hisob tizimidan XMHSga o'tishning yagona algoritmi mavjud emas va har bir holatda individual yondashuv talab etiladi. Bu hisobot berish jarayoniga sezilarli miqdordagi sub'ektiv omillar ta'sir ko'rsatishi bilan izohlanadi.

Shunday qilib, bizning fikrimizcha, XMHSga o'tish davrida "Xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini birinchi marta qabul qilish" 1-XMHS talablariga rioya qilish boshlanadi, unda milliy buxgalteriya tizimidan hisobotlarni dastlabki o'tkazish xususiyatlari bo'yicha ko'rsatmalar mavjud. XMHSga. Biroq, ushbu standartning shartlariga rioya qilish transformatsiya usullaridan foydalanish zarurligiga olib keladi, chunki u o'tgan davr uchun moliyaviy hisobotlarni XMHSga qayta hisoblash talablarini o'z ichiga oladi.

XMHSga o'tish sanasi korxona XMHSga muvofiq to'liq qiyosiy ma'lumotlarni taqdim etadigan eng erta davrning boshlanishi hisoblanadi.

Ushbu standart tashkilot birinchi marta moliyaviy hisobotlarni XMHSga muvofiq tayyorlashga o'tgan hollarda qo'llaniladi. Standartning asosiy talabi shundan iboratki, kompaniya XMHSga o'tishda XMHSga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tayyorlash uchun boshlang'ich nuqta bo'ladigan boshlang'ich balansni XMHSga muvofiq tuzishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Alimova, S. O. FEATURES OF THE STRATEGIC MANAGEMENT SYSTEM OF INDUSTRIAL ENTERPRISES. Kielce: Laboratorium Wiedzy Artur Borcuch.
2. Alimova, S. (2024). THE ROLE OF UZBEK PEDAGOGY IN DEVELOPING THE SPIRITUALITY OF FUTURE TEACHERS. *Modern Science and Research*, 3(5), 386-392.
3. Alimova, S. (2024). THE MAJOR FACTORS INFLUENCING ON CAREER DEVELOPMENT AND ON ADVANCE OF A CAREER LADDER. *Modern Science and Research*, 3(5), 417-425.
4. Заявитдинова, Н. М., Базарова, М. С., & Ходжиев, А. Б. (2022). ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА СТРАТЕГИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ НА ТЕРРИТОРИИ УЗБЕКИСТАНА. *ББК 65.0501 А 43*, 265.
5. Supiyevna, B. M. (2024). WAYS OF EMPLOYMENT OF THE POPULATION IN THE DEVELOPMENT OF PRIVATE ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 131-137.
6. Бозорова, М. С. (2021). Глава 10. Стратегия внедрения цифровых технологий и современных методов в образовательный процесс. In *Инновационное развитие науки и образования* (pp. 122-132).
7. Shadiyev, A. (2024). PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM IN ENTERPRISES AND ORGANIZATIONS. *Modern Science and Research*, 3(8), 10-18.
8. Shadiyev, A. X. (2024). PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM DEVELOPMENT CHARACTERISTICS. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 108-115.

9. Shadiyev, A. K. (2021). Development and organization catering service in hospitality. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 381-387.

10. Ibodulloyevich, I. E. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI VA ISHBILARMONLIK MUHITINI YAXSHILASH ISTIQBOLLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 258-266.

11. Ibodulloyevich, I. E. (2024). Tadbirkorlik Faoliyatini Davlat Tomonidan Qo 'Llab-Quvvatlanishi Va Sohaga Mintaqalar Miqyosida Investitsiya Jalb Qilish Samaradorligi. *Miasto Przyszłości*, 53, 515-523.

12. Ibodulloyevich, I. E. (2023). MAHALLALARDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 504-507.

13. Hakimovich, T. M. (2024). Xizmat Ko'rsatish Sohasida Aholi Bandligini Oshirishning Nazariy-Metodologik Asoslari. *Miasto Przyszłości*, 54, 987-995.

14. Toshov, M. (2024). IQDISODIY NOCHOR KORXONALARNI MOLYAVIY SOGLOMLASHTIRISHNING MOLIYA-KREDIT MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH. *Modern Science and Research*, 3(6).

15. Khakimovich, T. M. (2024). FINANCIAL AND SUPPORT OF SMALL BUSINESSES BY COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 237-242.

16. Nafisa, R. (2024). Formation of a Strategy for Sustainable Development of the National Economy. *Miasto Przyszłości*, 54, 764-771.

17. Rakhmonkulova, N. (2024). Prospects for the Development of the Economy of Uzbekistan. *JOURNAL OF INTELLECTUAL PRPERTY AND HUMAN RIGHTS*, 3(10), 37-44.

18. Nafisa, R. (2024). Defects in Administration in Economic Development. *International Journal of Formal Education*, 3(9), 17-24.

19. Khalilov, B. B. (2024). MANAGERIAL ACCOUNTING-THE LANGUAGE OF BUSINESS MANAGEMENT. *Gospodarka i Innowacje.*, 49, 249-255.

20. Bahodirovich, K. B. (2024). FINANCIAL LEVERAGE RATIOS AND ANALYSIS. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 11(11), 418-426.

21. Akbarovna, N. N., & Bahodirovich, X. B. (2023). AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLYAVIY HISOBOTLARINI TUZISH TARTIBI.

22. Жумаева, З. К. (2016). Эффективность стратегического управления предприятием. *Наука и образование сегодня*, (2 (3)), 60-62.

23. Жумаева, З. К., & Тошев, Ф. З. (2017). Пути дальнейшего совершенствования привлечения прямых иностранных инвестиций в экономику Узбекистана. *Инновационное развитие*, (4), 66-68.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

24. Jumaeva, Z. K., & Gafurov, E. O. (2022). Fiscal policy in ensuring the economic security of the state. In *Экономическая безопасность социально-экономических систем: вызовы и возможности* (pp. 358-361).

25. Sodiqova, N. T. R. (2024). KORXONADA KADRLAR SIYOSATINI OQILONA TASHKIL ETISH YO'NALISHLARI. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 54-62.

26. Tohir o'g'li, M. T., & To'rayevna, S. N. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSION SIYOSAT. ZAMONAVIY TA'LIMDA FAN VA INNOVATSION TADQIQOTLAR JURNALI, 2(14), 45-53.

27. Turayevna, S. N. (2024). Человеческий Капитал Как Главный Фактор Генерации Экономического Развития В Узбекистане. *Miasto Przyszłości*, 54, 848-856.

28. Akbarovna, N. N. (2024). Oliy Ta'lim Muassasalarining Innovatsion Faoliyat Natijalarini Tijoratlashtirish Muammolari Va Ularni Hal Etish Yo 'Llari. *Miasto Przyszłości*, 54, 857-866.

29. Akbarovna, N. N. (2024). MAMLAKAT IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TURIZIMNING O'RNI NAZARIY USLUBIY ASOSLARI. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 63-70.

30. Akbarovna, N. N. (2024). Servis Korxonalarida Xizmat Ko 'Rsatish Sifatini Oshirish Omillari. *Miasto Przyszłości*, 53, 548-557.

31. Jumayeva, Z. B. (2024). ANALYSIS OF MACROECONOMIC INDICATORS. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 230-236.

32. Bustonovna, J. Z. (2024). TIJORAT BANKLARIDA BANK MARKETINGGI VA MIJOZLAR ISHLASHNING INNOVATSION STRATEGIYALARI. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(08), 102-108.

33. Bustonovna, J. Z. (2024). WAYS OF EFFECTIVE USE OF STATE FINANCIAL RESOURCES IN ENSURING THE STABILITY OF THE NATIONAL ECONOMY. *Gospodarka i Innowacje*, 49, 242-248.

34. Quدراتова, G. M. (2024). METHODOLOGY FOR ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 191-195.

35. Mahmudovna, Q. G. (2024). Raqobatdoshlikni Oshirishda Innovatsion Salohiyatning Ahamiyati.

36. Quدراتова, G. (2024). The Importance Of Innovative Activity In Increasing The Competitiveness Of Higher Education Institutions. *Modern Science and Research*, 3(2), 1257-1261.

37. Азимов, Б. Ф. (2024). Инновационные Стратегии Промышленных Предприятий: Факторы Формирования. *Miasto Przyszłości*, 54, 867-877.

38. Fattohevich, A. B., & Davronovna, R. D. (2024). KRAUDFANDING-MINTAQA OLIY TALIM MUASSASALARI ILMIY-INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONALISHI SIFATIDA. XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI, 1(1), 354-360.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

39. Азимов, Б. Ф., & Гафарова, Д. Т. (2013). ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА РЕСУРСНЫХ НАЛОГОВ. In *ЭКОНОМИКА I УПРАВЛЕНИЯ: ПРОБЛЕМЫ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ* (pp. 278-279).

40. Turayevich, I. A. (2024). Milliy Iqtisodiyotga Xorijiy Investitsiyalarni Jalb Qilishda Soliqlarning O'zini. *Miasto Przyszłości*, 54, 1206-1214.

41. Ibragimov, A. T. (2024). MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSIYANI JALB QILISHNI SOLIQLAR VOSITASIDA RAG'BATLANTIRISH. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 116-122.

42. Turayevich, I. A. (2024). Iqtisodiyotga Investitsiyalarni Jalb Qilish Va Boshqarishning O'ziga Xos Xususiyatlari. *Miasto Przyszłości*, 53, 1231-1237.

43. Lolakhon, R. (2024). APPLICATION OF THE 4P CONCEPT IN TOURISM. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 138-145.

44. Rakhimova, L. (2024). THE CONCEPT OF 4P MARKETING. ELEMENTS OF THE MODEL. *Modern Science and Research*, 3(1), 812-816.

45. qizi Bobojonova, M. J. (2023). AGROTURIZMNING IQTISODIYOTDA O'ZINI, SALOHIIYATI VA INFRATUZILMASINI YAXSHILASH. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(8), 48-52.

46. Otkirovich, N. S. (2024). Yashil Iqtisodiyotda Raqamli Transformatsiya. *Miasto Przyszłości*, 54, 1356-1364.

47. Sadullayevna, D. M. (2024). BASICS OF DIGITAL MARKETING. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 160-166.

48. Sadilloevna, D. M. (2024). IQTISODIYOTDA INSON TARAQQIYOTI KONSEPSIYASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARIDAN FOYDALANISHNING METOLOGIK ASOSLARI. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(08), 161-167.

49. Sadilloevna, D. M. (2024). ROLE OF COMMERCIAL BANKS IN THE DEVELOPMENT OF THE MODERN ECONOMIC SYSTEM. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 11(11), 241-248.